

Täysistunto

Torstai 22.10.2015 klo 16.02—20.19

9. Lakialoite laiksi avioliittolain 4 §:n 2 momentin kumoamisesta

Lakialoite LA 8/2015 vp Tytti Tuppurainen sd

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu

19.52 **Tytti Tuppurainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lapsiavioliitot on helppo tuomita. Ne on helppo tuomita etenkin silloin kun ne ovat kaukana. Mutta näemmekö malkaa omassa silmässämme?

Arvoisa puhemies! Suomen avioliittolaista on poistettava mahdollisuus antaa lupa alle 18-vuotiaalle avioliiton solmimiseen. Miksi? Nyt perusteluja sille:

Yleisesti ottaen alle 18-vuotiaan oikeustoimikelpoisuus on rajoitettua. Kuitenkin nykyinen avioliittolaki antaa alle 18-vuotiaalle lapselle mahdollisuuden tehdä oman elämän kannalta ratkaisevan tärkeä päätös: solmia avioliitto. Näitä lapsiavioliittoja on kerta kaikkiaan perusteltua pitää oikeusjärjestykseen sopimattomina ja ennen kaikkea lasten perusoikeuksia loukkaavina.

Voimassa olevan maamme avioliittolain 4 §:n mukaan avioliiton solmiminen pääsääntöisesti edellyttää täysi-ikäisyyttä. Mutta saman pykälän 2 momentin perusteella täysi-ikäisyyden vaatimuksesta voidaan poiketa oikeusministeriön luvalla, eikä tässä lainkohdassa aseteta mitään alaikärajaa poikkeusluvalle. Lakiin on liitetty lapsen huoltajan kuulemisvelvoite, mutta sekään ei ole aukoton, eikä huoltajan kuuleminenkaan millään lailla muuta tilannetta, sillä mielestäni alaikäisen avioliittoon myöntyvän huoltajan kyky ja tahto turvata lapsen etu on kyllä perusteltua kyseenalaistaa.

Mahdollisuus saada oikeusministeriön lupa erityisistä syistä avioliittoon alle 18-vuotiaana ei ole jäänyt pelkästään periaatteelliseksi mahdollisuudeksi. Nimittäin Tilastokeskuksen mukaan Suomessa on vuosina 1995—2014 avioitunut yhteensä 1 138 lasta, joitten huikea enemmistö, 869, oli tyttöjä. Vaikka viime vuosina enemmistö näistä erityisluvista on myönnetty 17-vuotiaille, on näitten edellä mainittujen tyttöjen joukossa 27 henkilöä, jotka ovat olleet 14—15-vuotiaita solmiessaan avioliiton. Avioliittoon voidaan perustellusti yleisesti liittää mielikuva puolisoiden keskinäisestä seksuaalisesta kanssakäymisestä. On erityisen epäeettistä myöntää avioliittolupa alle 16-vuotiaalle lapselle, jota on rikoslain 20 luvun 6 §:n perusteella suojeltava seksuaalisilta teoilta.

Luvan myöntämistä alle 16-vuotiaalle on vaikea nähdä minään muuna kuin laillistettuna lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä. Tästä on YK:n ihmisoikeusneuvosto antanut hei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 55/2015 vp

näkuussa 2015 päätöksen, jossa se toivoo jäsenvaltioiden ryhtyvän toimenpiteisiin lapsiavioliittojen kieltämiseksi. Lähtökohtana lapsiavioliiton määritelmään on YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, ja tämän lapsen oikeuksien yleissopimuksen 1 artiklassa todetaan alle 18-vuotiaiden olevan lapsia.

Lapsiavioliittojen kieltämisellä olisi myönteisiä seurauksia. Selkeillä säännöillä lasten fyysinen ja psyykinen terveys, lasten oikeus lapsuuteen ja suoja hyväksikäyttöä vastaan turvattaisiin nykytilannetta huomattavasti tehokkaammin. Eikä Suomi voi mitenkään uskottavasti ajaa lasten hyvinvointiin ja ihmisoikeuksiin liittyviä tavoitteita, heristää sormea muille, mikäli meidän oman maamme lainsäädännössä on lapsiavioliitot mahdollistava aukko.

Arvoisa puhemies! Myös lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttila on kiinnittänyt tähän epäkohtaan perustellusti huomiota.

Niinpä esitän lakialoitteen, että avioliittolain 4 §:n 2 momentti, joka mahdollistaa näitten poikkeuslupien myöntämisen, kumotaan.

19.56 Kari Kulmala ps: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Tuppuraisen puheeseen on hyvä yhtyä, ja hieman kertauksena kerron näitä samoja asioita, koska olen lukenut samoja tilastoja kuin hän.

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa avioitui vuosina 1995—2014 yhteensä 1 138 lasta, joista 869 oli tyttöjä. Tytöistä 27 on ollut 14—15-vuotiaita solmiessaan avioliiton, siis ihan lapsia.

YK:n ihmisoikeusneuvosto on heinäkuussa 2015 antanut päätöksen, jossa se toivoo jäsenvaltioiden ryhtyvän toimenpiteisiin lapsiavioliittojen kieltämiseksi. Tämäkin lakimuutos on siten erittäin tarpeellinen.

Tällä hetkellä Suomi hyväksyy lapsiavioliitot maahanmuuttajien kohdalla eikä näe asiaa ongelmallisena. Asia on kuitenkin mielestäni tärkeä lastensuojelunkin kannalta. Myös kiihtyvän ja nopeasti muuttuvan maahanmuuton myötä tulisi lain muuttaminen ottaa vakavasti käsittelyyn. Selitykseksi ei riitä, että tapauksia on vähän tai että lapsen ikä on lähellä täysi-ikäisyyttä. Lastensuojelulaki on Suomessa sama kaikille, jossa suvaitsevaisuus täytyy pitää mieluummin kaukana kuin lähellä. Esimerkiksi Hollanti on herännyt jo tähän epäkohtaan. Hollannin laki on tähän mennessä sallinut lapsimorsianten ja heidän aviomiestensä perheenyhdistämisen. Nyt Hollannin hallitus kiihruhtaa lain muuttamisessa. Kuten edustaja Tuppurainen kertoi, niin myös lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttila kieltäisi lapsiavioliitot Suomessa kokonaan.

Tämä lakimuutos, mitä nyt käsittelemme, parantaisi ennen kaikkea nuorten tyttöjen oikeuksia. Suomen tiukennettu lainsäädäntö antaisi myös selkeän signaalin siitä, että emme länsidemokraattisena maana hyväksy lasten ja naisten epätasa-arvoista kohtelua. Suomesta ei saa muodostua Euroopan unionin takaporttimaata lapsiavioliittoja suosiville.

Arvoisa rouva puhemies! Pidän lakialoitetta erittäin hyvänä ja tarpeellisena. Se suojelee erityisesti lapsia, joita meidän aikuisten on aina suojeltava. Minä olen siihen henkilökohtaisesti sitoutunut kuten varmasti kaikki, jotka tässä salissa ovat.

On myös lopuksi todettava, että on erinomainen asia, kun monet nuoret aikuiset päättävät mennä edelleen avioon. — Kiitoksia.

20.00 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Kiitän ja kannatan edustaja Tuppuraisen tekemää lakialoitetta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 55/2015 vp

Alle 18-vuotias on lapsi, ja lasten on saatava olla lapsia, ei vaimoja. Lapsiavioliitot rikkovat useita kansainvälisiä sopimuksia. On useita maita, joissa tytöt saavat harvoin päättää omasta elämästään, kuten avioliitosta tai raskaudesta. Lähi-idässä useat tytöt joutuvat lapsimorsiamiksi. Näin voi tapahtua myös Suomessa, sillä avioliittolakimme on pahasti vanhentunut, eikä alaikärajaa avioliitolle ole. Meidän suomalaisten näkökulmasta silloin kun teini-ikäinen tyttö on keski-ikäisen miehen kanssa, se ei ole avioliitto, vaan se on hyväksikäyttöä.

Nyt kun meille on tullut tuhansia turvapaikanhakijoita, on asiassa oltava hereillä. Pakolaisleireiltä saadut surulliset tiedot viittaavat siihen, että yhä useammat tytöt naitetaan todella nuorina. Emme voi Suomessa hyväksyä sitä, että alle 18-vuotiaita tyttöjä oleskelee turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksissa huomattavasti vanhempien kumppaniensa kanssa. Suomen tulee suojella näitä tyttöjä ja ottaa heidät turvaan ilman huoltajiaan tulleen alaikäisten vastaanottokeskuksiin. Tämän pitää koskea myös 16—17-vuotiaita nuoria, sillä Maahanmuuttoviraston mukaan yli 16-vuotiaiden annetaan jäädä miehensä kanssa vastaanottokeskukseen.

Mielestäni tämä on väärin. On selkeästi osoitettava, että on moraalisia ja eettisiä asioita, joita ei Euroopassa hyväksytä, ja on nopeasti muutettava Suomen lainsäädäntöä lasten edun mukaiseksi. Suomessa kaikki turvapaikanhakijoiden lähtömaassa solmitut lapsiavioliitot on mitätöitävä ja ne eivät voi olla lainvoimaisia, ennen kuin henkilöt ovat 18-vuotiaita, tai liitot voidaan solmia vasta silloin uudestaan. Suomen avioliittolaki on muutettava niin, että alaikäinen ei voi mennä naimisiin edes poikkeusluvalla.

Ajantasainen laki myös vähentäisi niiden turvapaikanhakijoiden Suomeen hakeutumisesta, joiden morsiamet ovat nuoria orja- tai ostovaimoja. Joissain tapauksissa liittoja on myös solmittu teknisesti esimerkiksi perheenyhdistämisen ja paremman elintason toivossa. Oikeus perheenyhdistämiseen on koskettava vain avioliittoja, joissa molemmat osapuolet ovat yli 18-vuotiaita. Lisäksi Suomen on yhdessä muiden EU-maiden kanssa vaikutettava siihen, että pakolaisleireillä ennaltaehkäistään nuorten tyttöjen naittamiset.

Arvoisa puhemies! Lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttila on myös vaatinut, että mahdollisuus avioliiton solmimiseen alaikäisenä tulee poistaa Suomen avioliittolaista. Taustalla lapsiasiavaltuutetun vaatimuksessa on lasten oikeus lapsuuteen ja myös YK:n ihmisoikeusneuvoston äskettäinen päätös, jonka mukaan jäsenmaiden toivotaan ryhtyvän toimenpiteisiin lapsiavioliittojen kieltämiseksi. YK haluaa myös valtioiden varmistavan, että avioliitto solmitaan aina vapaaehtoisesti.

Suomi on monelle maalle esimerkki tyttöjen ja lasten oikeuksista. Olkaamme sitä jatkossakin ja hyväksykäämme Tuppuraisen tekemä lakialoite.

20.04 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Minä myös kiitän edustaja Tuppuraista tästä lakialoitteesta.

Yhden huolen näen tässä, ja se on seuraavanlainen. Teiniraskauksissa, erityisesti yli 16-vuotiaiden keskuudessa, on usein myös halua avioitua ja kantaa vastuuta tapahtuneesta. Tässä esityksessä rajataan voimakkaasti se, että on poistettava mahdollisuus antaa lupa alle 18-vuotiaille avioliiton solmimiseen. Voi olla niin, että jos ikäraja avioliiton solmimiselle rajataan näin tiukasti, niin se saattaa rohkaista abortin tekemiseen. En sano, että näin käy, mutta se ikään kuin saattaa olla rohkaisemassa, joten olisi hyvä vielä tarkastella sitä. Ymmärrän, että Tuppurainen ei ole ajatellut ehkä sitä, että tässä olisi jotain joustoa, mutta ehkä harkitsisin sitä, että olisi vielä joku sellainen nyanssi tässä esityksessä, ja ehkä sitten käsit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 55/2015 vp

telyssä lakivaliokunnassa, että näillä 16-vuotiailla joillakin ehdoilla olisi mahdollisuus avioliiton solmimiseen. Nythän tätä alarajaa ei ole, ja se on se iso ongelma. Mutta jos tähän tulisi joku sellainen, sanotaanko, lievempi asianhaara, niin sitten tässä voisi olla mahdollisuus, että se rohkaisisi nuoria kantamaan sitä vastuuta. Usealla nuorella tässä tilanteessa on myös omalta perheeltä tukea, joka auttaa menemään sen asian yhdessä. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Kaksi vastauspuheenvuoroa, edustaja Tuppurainen ja edustaja Taavitsainen.

20.06 Tytti Tuppurainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Laukkanen kiinnittää sinänsä aivan oleelliseen asiaan huomiota. Kun alaikäinen, alle 18-vuotias lapsi, tyttö, tulee raskaaksi, niin hän vaatii ilman muuta erityistukea ja apua tuohon tilanteeseen. Mutta en pidä avioliittoa oikeana tapana antaa sitä tukea. Avioliitto on ennen kaikkea aivan valtava oikeudellinen, taloudellinen sopimus puolisoitten kesken. Tukea raskaana olevalle lapselle voidaan antaa muillakin tavoin, ja sen tähden huolellisesti punniten laadin tämän lakialoitteeni siten, että tuo avioliiton ikäraja vedettäisiin 18 vuoteen, mikä muuten myös tässä YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa on tuo täysi-ikäisyyden raja.

20.07 Satu Taavitsainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tähän edustajan sanomaan ajatukseen tästä, jos lapsi tulee raskaaksi, toteaisin kuitenkin, että tuo on hyvin vanhanaikainen ajatus, että avioliitto toisi sitä turvaa ja tukea sekä eräällä lailla pelastaisi perheen kunnian, sillä avioliitto voi jättää lapsen hyvin yksin. Avioliiton sijaan tulee varmistaa lapsen mahdollisuus päästä koulutukseen ja itsenäistymään ja saada tukea lapsen kasvatukseen.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Laukkanen, haluatteko vielä vastata tähän?

20.08 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä, kuulen herkillä korvalla, mitä sanotte. Vaikka elämme hyvin monimuotoisessa, moniarvoisessa yhteiskunnassa, niin tutkimukset edelleen pitävät avioliittoa yhtenä turvallisimmista parisuhteen muodoista, että siinä mielessä kyllä puolustan avioliittoa. En ajattelisi lähtökohtaisesti, että jos menee naimisiin, niin se olisi heikompi tilanne kuin se, että ei menisi naimisiin.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Sitten puhujalistaan.

20.09 Mikko Kärnä kesk: Arvoisa rouva puhemies! Aivan ensimmäiseksi haluaisin kiittää edustaja Tuppurasta tästä erinomaisesta lakialoitteesta. Tässä on käyty kyllä äärimmäisen hyvää keskustelua. On sääli, että salissa on näin vähän edustajia paikalla, mutta ilmeisesti valiojoukkoa, koska lähestulkoon kaikki oleellinen tästä asiasta on sanottu.

Eilen viimeksi saimme lukea uutisista, että meille saapuu tosiaan maahanmuuttajien mukana tänne lapsimorsiamia ja näitä avioliittoja on jouduttu sitten mitätöimään. Tässä mielessä on jossain määrin irvokasta, että meidän avioliittolakimme kuitenkin mahdollistaa ne lapsiavioliitot.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 55/2015 vp

Ymmärrän myös edustaja Laukkasen näkökulman, mutta, kuten myös eräässä aiemmassa asiassa tänään olemme todenneet, maallisen vallan näkökulmasta avioliitto on ennen kaikkea kahden täysivaltaisen ja täysi-ikäisen ihmisen taloudellinen liitto. Tämä Tuppuraisen aloite vastaa erinomaisesti YK:n ihmisoikeusneuvoston suosituksiin ja yleisiin ihmisoikeuksiin. Se lähtökohta tulee olla, että alle 18-vuotiaat ovat lapsia ja heille on taattava se oikeus lapsuuteen. Näin voin myös ilmoittaa, että kannatan täydestä sydäimestä tätäkin lakialoitetta. — Kiitos.

20.10 Teuvo Hakkarainen ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän edustaja Tuppuraista tästä aloitteesta. Perusteluissa hän toteaa muun muassa näin: "Lapsiavioliittoja on kaiken kaikkiaan perusteltua pitää oikeusjärjestykseen sopimattomina ja lasten perusoikeuksia loukkaavina. Voimassa olevan avioliittolain mukaan avioliiton solmiminen edellyttää täysi-ikäisyyttä. Täysi-ikäisyyden vaatimuksesta voidaan kuitenkin poiketa oikeusministeriön luvalla. Mainitussa lainkohdassa ei aseteta mitään alaikärajaa poikkeusluvan myöntämiselle."

Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Tuppuraisen aloite on hyvin ajankohtainen juuri nyt, kun meille on tullut kymmeniä tuhansia maahanmuuttajia, joiden kulttuureihin kuuluvat lapsivaimot. Tiistaina ympäri Euroopan levisi uutinen Hollannista. Siellä ihmetellään, miten turvapaikkaa hakevien miesten alaikäisten lapsimorsianten kanssa pitäisi toimia. Lainaus Iltalehdestä: "Alankomaissa noin parikymmentä 13—15-vuotiaasta tyttöä on saanut luvan olla vastaanottokeskuksissa huomattavasti vanhempien kumppaniensa kanssa laissa olevan porsaanreiän takia. Syyriassa tytöt ovat olleet niin sanottuja lapsimorsiamia. Alankomaissa yritetään nyt kiireellä saada turvapaikanhakijoita koskevaan perheenyhdistämislakiin muutosta. Lapsiavioliitot rikkovat usein kansainvälisiä sopimuksia. Alankomaissa tästä asiasta on noussut kohu ja viranomaisia syytetään jopa pedofilian sallimisesta. Yksi esimerkki Alankomaihin saapuneista lapsimorsiamista on 14-vuotias Fatema Alkasem. Viimeisillään raskaana oleva Fatema katosi hollantilaisesta vastaanottokeskuksesta kaksi kuukautta sitten. Tyttöä etsivä poliisi pelkää, että sairaalahoitoa tarvitseva Fatema on kuljetettu ulkomaille vasten tahtoaan. Tällä hetkellä teini-ikäisten avioliitot tunnustetaan Alankomaissa, jos liitto on virallisesti rekisteröity pariskunnan kotimaassa. Lakia halutaan muuttaa niin, että oikeus perheenyhdistämiseen koskisi vain avioliittoja, joissa molemmat osapuolet ovat yli 18-vuotiaita."

Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Tuppuraisen lakialoitteessa kerrotaan, että lakiin on liitetty lapsen huoltajan kuulemisvelvoite, joka ei kuitenkaan ole aukoton. Olen tästä aivan samaa mieltä. Huoltajan kuulemisvelvoitteella ei ole merkitystä, jos ja kun huoltajalla on sellainen kanta, että lapsen avioituminen on hyväksyttävää. Joissakin kulttuureissa lasten avioliittoihin jopa kannustetaan. Meidän lainsäätäjien tulee varmistaa se, ettei meillä löydy porsaanreikiä, jotka voisivat sallia pedofilian. Millään poikkeusluvallakaan ei Suomeen saa pesiytyä lapsiavioliiton kaltaisia äärimmäisen vastenmielisiä ilmiöitä. Tämä uhka on torjuttava päättäväisesti. — Kiitos.

20.14 Tytti Tuppurainen sd: Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa sopii varmasti kiittää kollegoja tästä antoisasta keskustelusta. Tämä aloite on varmasti ajankohtainen tässä globalisoituvassa maailmassa: Meidän on vastattava tähän monikulttuurisuuden haasteeseen ja löydettävä sieltä ne oikeat toimet, joilla tuetaan myös ihmisoikeuksia ja lasten oikeuksia ja oikeusvaltioita. Mutta ihan yleisimmiltäkin perusteiltaan Suomi on oikeusvaltio, ja mei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 55/2015 vp

dän on näytettävä esimerkkiä, ja niin kauan kuin meidän oma lainsäädäntömme mahdollistaa lapsiavioliitot, lapsimorsiamet, meillä ei ole moraalista oikeutta heristää muille maille sormeja lapsiavioliittojen vuoksi. Meidän on näytettävä esimerkkiä, ja oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet ja lasten oikeudet tätä meiltä edellyttävät.

Kun tästä aloitteesta olen käynyt niin sanottua kansalaiskeskustelua, niin varsin usein olen törmännyt tähän näkemykseen, jota täällä muun muassa edustaja Laukkanen toi esille, että eikö kuitenkin pitäisi säilyttää mahdollisuus myöntää poikkeuslupa esimerkiksi 17-vuotiaalle tai näin edespäin, kun se ei ole enää alle tämän seksuaalisen kanssakäymisen suojaikärajan. Mutta tässä yhteydessä haluan muistuttaa, että avioliitto on paitsi rakkausliitto, kuten tuossa kollega Kulmala kuiskasi, myös taloudellinen ja oikeudellinen sopimus puolisojen kesken — ja yleinen oikeustoimikelpoisuus alkaa täysi-ikäisyydestä, joka on 18 vuotta. Tämän vuoksi on perusteltua vetää se raja täysi-ikäisyyteen, raja on perusteltua vetää tuohon 18 vuoteen. Nyt tämä asia on istuvan hallituksen arvioitavana ja käsissä, ja toivon, että oikeusministeri Jari Lindström tarttuu tähän asiaan määrätietoisesti ja pontevasti ja tämä avioliittolaki saadaan tältä osin korjattua. Lainsäädäntöasiana tämän ei pitäisi kovinkaan monimutkainen olla, mutta periaatteellisena asiana se on erittäin tärkeä ja painava.

20.17 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Minä haluan myös antaa kiitoksen ja tuen edustaja Tuppuraisen lakialoitteelle. Jäin miettimään sitä, kuinka paljon me nyt sitten lähdemme lainsäädäntöämme tekemään maahanmuuttajien takia. On rasistisen leiman saanut sanoa "maassa maan tavalla", mutta tässä itse asiassa halutaan muuttaa nimenomaan tätä vallitsevaa tapaa.

Mietin tässä lähetekeskustelua kuunnellessani, onko siinä sitten ero, onko tuo alaikäinen taustaltaan mistä tahansa. Tulin siihen lopputulokseen, että ei ole. Tuo suojaikäraja-ajattelu, mitä edustaja Tuppurainen omassa päätöspuheenvuorossaan esille nosti, on yksi ajattelu. Mutta niin kuin hänkin lopulta totesi, tuo 18 vuoden ikäraja on varmasti varsin perusteltu.

Itse toivon, että tämäkin lakialoite otetaan nyt eduskunnan valiokunnassa käsittelyyn ja se saa arvoisensa kohtelun ja käydään perusteellisesti läpi ja pohditaan, onko siellä joitain asioita, joita pitää ottaa huomioon. Mutta isona kuvana näen kyllä niin, että tällaiset lapsiavioliiton mahdollistavat lainsäädännöt eivät enää ole tätä päivää.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.